

УДК 352.07:351.778](477)

DOI: 10.35432/tisb332025333350

Володимир Яценко

*к.держ.упр., доцент, доцент кафедри соціально-гуманітарних наук
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0003-3845-0405>
e-mail: yatsenko.v.a@op.edu.ua*

Ганна Коваль

*д.держ.упр., професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Державний університет економіки і технологій, м.Кривий Ріг
<https://orcid.org/0000-0001-5317-6876>
e-mail: koval.gv@ukr.net*

ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

У статті розглянуто сутність дефініцій «інфраструктура» та «соціальна інфраструктура», виокремлено її основні складові, особливості формування та функціонування системи управління інфраструктурою територіальних громад в умовах децентралізації. Проаналізовано основні проблеми розвитку інфраструктури громад та запропоновано напрями її вдосконалення через сучасні управлінські, інституційні та цифрові інструменти. Стаття присвячена аналізу поточного стану системи управління інфраструктурою територіальних громад.

Зазначено, що ефективна система управління інфраструктурою територіальної громади потребує комплексного підходу, орієнтованого на використання ресурсів, цифровізацію та активну залученість мешканців громади до вирішення найважливіших питань. Такий підхід дозволяє не лише ефективно вирішувати наявні проблеми, але й створювати основу для сталого розвитку територій у довгостроковій перспективі. Ключовим завданням при цьому стає формування стратегічного бачення та залучення інвестицій для модернізації критично важливих об'єктів.

Ключові слова: управління, ефективність, органи місцевого самоврядування, територіальна громада, інфраструктура, децентралізація, стратегія розвитку, військовий стан, цифрові інструменти.

Volodymyr Yatsenko

*PhD in Public Administration, Docent,
Associate Professor of the Department of Social and Humanitarian Sciences
ESI of Public Service and Administration, Odesa Polytechnic National University
<https://orcid.org/0000-0003-3845-0405>
e-mail: yatsenko.v.a@op.edu.ua*

Ganna Koval

*Doctor of Sciences in Public Administration, Full Professor,
Professor of the Department of Public Management and Administration,
State University of Economics and Technology (Kryvyi Rih)
<https://orcid.org/0000-0001-5317-6876>
e-mail: koval.gv@ukr.net*

EFFICIENCY IN INFRASTRUCTURE MANAGEMENT SYSTEM OF TERRITORIAL COMMUNITIES

The article explores the essence of the definitions "infrastructure" and "social infrastructure," highlighting their main components, and the features of formation and functioning of the infrastructure management system of territorial communities under conditions of decentralization. The main problems of community infrastructure development are analyzed, and directions for its improvement are proposed through modern managerial, institutional, and digital tools.

The article focuses on analyzing the current state of the infrastructure management system in territorial communities.

It is noted that an effective management system for community infrastructure requires a comprehensive approach aimed at resource utilization, digitalization, and active involvement of community residents in addressing key issues.

Keywords: management, efficiency, local self-government bodies, territorial community, infrastructure, decentralization, development strategy, martial law, digital tools.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Політика України щодо місцевого самоврядування базується на інтересах мешканців територіальних громад і спрямована на задоволення їх потреб. Це означає передачу значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності від центральних органів виконавчої влади до місцевих самоврядних органів. Основою цієї політики є положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі міжнародні стандарти у цій сфері.

Ключовим фактором сталого розвитку регіонів є управління інфраструктурою територіальних громад. В умовах реформи децентралізації органи місцевого самоврядування отримали розширені повноваження, що зумовлює потребу в ефективному управлінні інфраструктурними ресурсами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Важливі аспекти проблем розвитку інфраструктури територіальних громад розглядалися такими вченими як: Богун К. В., Вакуленко В. М., Ігнатенко О. С., Мішина Н. В., Пархоменко Н. І., Пирого І. С., Труніна І. М., Черниш О. І. та інші. Проте зазначимо, що і сьогодні ряд концепцій щодо врахування умов воєнного стану та його впливу на розвиток процесу управління інфраструктурою територіальних громад залишаються не розкритими в повній мірі, що і зумовило вибір даної тематики і її сучасну актуальність.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження поняття «інфраструктура», «соціальна інфраструктура», а також аналіз основних проблем інфраструктури територіальної громади та особливості її розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Поняття «інфраструктура» у різноманітних літературних джерелах розглядається у розрізі галузевої приналежності, а не як цілісна система, від рівня розвитку котрої залежить ефективність функціонування усіх елементів ринкової економіки, виходячи із синергії їх взаємодії. Відсутність єдиної позиції щодо трактування цього поняття призводить до невдалих спроб управління розвитком інфраструктури, значущість якої особливо посилюється із превалюванням сфери послуг над виробництвом [12].

Інфраструктура (від інфра... і структура) – це сукупність специфічних форм, методів і процесів, а також різноманітних споруд та комунікацій, що забезпечують загальні умови і нормальне функціонування економічної, соціальної, екологічної та інших галузей життєдіяльності суспільства, його відтворення і розвиток. Ці умови створюються комплексом

галузей економіки, системою техніко-технологічних, організаційних, соціальних, комунікаційних взаємозв'язків усіх елементів інфраструктури.

Сьогодні так і немає єдиної думки про те, хто з дослідників першим ввів у науковий обіг категорію «інфраструктура». Так, американська економічна школа вважає, що першим дослідником, який використовував даний науковий термін у 1955 р. був американський вчений П. Розенштейн-Родан, який у своїх працях зазначав, що «...перед будівництвом фабрик необхідно спонсорувати створення великої маси інфраструктурного капіталу, тому що виключно ринкові механізми не створять інфраструктуру вчасно» [16]. На думку вченого інфраструктура – це головна умова економічного зростання, відповідно елементи інфраструктури виділялися на основі галузевої структури економіки.

Інші науковці вважають «батьком» терміна «інфраструктура» Х. Зінгера, який у 40-х роках XX ст. запропонував термін «social overhead capital» близький до сучасного трактування категорії «інфраструктура». Вчений висунув концепцію «збалансованого зростання за допомогою незбалансованих інвестицій», згідно з якою якісне зростання основних економічних показників досягається за рахунок формування власної виробничої та соціальної інфраструктури [17, с. 21]. Найбільш широке трактування категорії «інфраструктура» за тих часів належить Р. Йохімсену. Дослідник дає визначення інфраструктури як «суми матеріальних, інституціональних та особистих коштів, а також інформації, доступної економічним агентам, яка сприяє вирівнюванню рівня віддачі при порівнянних інвестиціях у разі відповідного розподілу ресурсів, тобто при повній інтеграції та максимізації рівня економічної активності» [18, с. 16].

Досліджуючи дефініцію та сутність поняття «інфраструктура» слід виокремити її основні складові, а саме: соціальну; економічну; військову; інженерну; транспортну тощо. Для нашого дослідження важливою є соціальна інфраструктура, сутність якої досліджували такі вчені як: Вітренко Н.М., Дідківська Л.І., Дорогунцов С.І., Сафронов Н.А., Шаблій О.І., Швайка Л.А. та інші (див. табл.1).

Таблиця 1

Визначення поняття «соціальна інфраструктура» у науковій літературі

Автор	Визначення
Вітренко Н.М.	Соціальна інфраструктура – це особливий комплекс галузей народного господарства, таких як освіта, охорона здоров'я, культура, мистецтво, житлове і комунальне господарство, торгівля та інші.
Шаблій О.І.	Соціальна інфраструктура – це комплекс закладів, установ та підприємств виробничої і невиробничої сфер господарства, які виконують специфічні суспільні функції, безпосередньо спрямовані на задоволення особистих матеріальних і духовних потреб людей з метою підвищення їх життєвого рівня.
Дорогунцов С.І.	Соціальна інфраструктура – це стійка сукупність матеріальних елементів, які створюють умови для раціональної організації основних видів діяльності людини - виробничої, суспільно-політичної, культурної і сімейно-побутової. Це система закладів і організацій, які забезпечують умови для раціональної організації діяльності людей у сфері виробництва, суспільно-політичному житті, сфері культури, сім'ї, побуту.
Сафронов Н.А.	Соціальна інфраструктура – це сукупність галузей і підприємств, які функціонально забезпечують нормальну життєдіяльність населення. Включає в себе пасажирський транспорт, особливо міський, різні міські інженерні споруди і комунікації, мережі водо-і енергопостачання, каналізації, телефонні мережі й т.п., в більш широкому аспекті – комунально-побутове господарство міст і населених пунктів взагалі.
Швайка Л.А.	Соціальна інфраструктура - сукупність галузей народного господарства, діяльність яких зорієнтована на задоволення соціально-культурних, духовних та інтелектуальних потреб людини.
Дідківська Л.І.	Соціальна інфраструктура - система галузей народного господарства, діяльність яких спрямована на задоволення соціально-культурних, духовних та інтелектуальних потреб людини.

Джерело: [1].

Застосування системних характеристик інфраструктур до політичних, соціальних, економічних і фінансових сфер дозволяє керувати цими областями за допомогою аналогічних методів управління, які використовуються для будь-якої системи інфраструктурних об'єктів і елементів.

Зростання розвитку інфраструктури призводить до ускладнення управління територіальною системою і підвищення густоти розміщення об'єктів та елементів керування на одиницю площі. Важливою умовою управління такою інфраструктурою є її відкритість до зовнішніх впливів і постійна зміна параметрів об'єктів і елементів на території. Управління відбувається всередині інфраструктури одночасно зі змінами системи. Головною проблемою управління є адаптація до цих змін, що вимагає постійного контролю найбільш стійких взаємозв'язків між елементами та об'єктами територій [10].

На основі дослідження літературних джерел, ми дійшли до висновку, що чим ефективніше контроль, тим більше інфраструктура піддана управлінню. Зміни в інфраструктурі визначаються якісними та кількісними параметрами та пройденими етапами від становлення до стійкого функціонування і подальшого відмирання. Розвиток інфраструктури територіальних систем прогресує від простих методів керування та зовнішнього впливу до складних багаторівневих систем управління, де переважають фінансово-економічні методи управління різнобічною інфраструктурою. Методи управління елементами інфраструктури територіальних систем значно змінюються в залежності від умов, що існують на території та різних чинників впливу, таких як природно-кліматичні умови, політичні умови, соціально-економічні фактори, технічні аспекти та військові питання [11].

Управління інфраструктурою територіальних систем передбачає послідовність контрольних функцій, що ієрархічно розподіляються від централізованого керівництва інфраструктурою держави або регіону до контролю над окремими об'єктами на різних рівнях, таких як область, район,

місто чи інші територіальні одиниці [2].

Функції контролю управління інфраструктурою територіальних систем

виокремлюються на основі різноманітних характеристик, таких як адміністративні, територіальні, функціональні, економічні, історичні, географічні та ландшафтно-кліматичні. Структура управління формується відповідно до адміністративного поділу територіальних систем на різні рівні,

такі як столичні, обласні, регіональні та районні [13].

Поза адміністративним аспектом, управління інфраструктурою також враховує функціональні та економічні умови, які визначаються на основі основних ознак територіального розвитку. Ці ознаки можуть включати промисловий, ресурсний, торговий, транспортний, науковий, туристичний та

курортний розвиток.

Управління інфраструктурою територіальних систем значно залежить від природних умов. Розташування територій у гірських, рівнинних або прибережних районах, а також в теплих, холодних або помірних кліматичних

зонах, визначає технічні, соціально-економічні та юридичні норми, правила та методи управління.

Управління інфраструктурою територіальних систем на різних етапах розвитку залежить від темпів зростання. Під час зростання інфраструктури управління ускладнюється через збільшення кількості контрольних параметрів. У стабільній інфраструктурі складність управління залишається на одному рівні, але зменшується в разі зменшення інфраструктури.

Управління на різних етапах розвитку стикається з викликом заміщення

прямих параметрів на непрямі, що може призвести до втрати контролю і безпеки

управління інфраструктурою територіальної системи [14].

Проблеми управління інфраструктурою можуть виникати через як зовнішні, так і внутрішні чинники, і контрольні функції управління мають виявляти як зовнішні, так і внутрішні впливи. На ранніх етапах розвитку інфраструктури, фактори середовища відіграють визначальну роль в управлінні, а з часом неконтрольовані фактори середовища поступово заміщуються контрольованими. Якщо система управління інфраструктурою не відповідає реальним змінам в об'єктах та елементах, це може призвести до

розпаду єдиної системи інфраструктури на менші складові частини [15].

Управління інфраструктурою територіальних систем може мати економічний характер, використовуючи товарно-грошову систему та систему

оподаткування, або позаекономічний, такий як військовий чи насильницький методи. Основна мета управління інфраструктурою територіальної системи –

забезпечити ефективний розвиток промислового та сільськогосподарського виробництва та, найважливіше, сприяти збереженню та розвитку населення.

Основна мета управління полягає в створенні та розвитку необхідної інфраструктури територіальної системи. Це вимагає координації та управління

великим комплексом об'єктів, що охоплюють промисловість, послуги та сільське господарство. На міжнародному рівні необхідно використовувати дипломатичну інфраструктуру для управління глобальними політичними процесами.

При вирішенні проблем управління важливо визначити цінність територіальних ресурсів та виявити можливості розвитку інфраструктури для

їх використання. Територіальні ресурси можуть бути цінними з соціально-політичного, економічного та агропромислового погляду. Оцінка ресурсів територій повинна враховувати природні, антропогенні (техніко-економічні) та соціально-економічні компоненти [2].

При керуванні соціальною інфраструктурою необхідно враховувати різні аспекти, такі як населення, території, рівень освоєності та рівень соціального та культурного обслуговування. Різні види економічної діяльності

потребують різних форм і методів управління інфраструктурою даної територіальної системи. Промислове, аграрне, рекреаційно-курортне та природоохоронне використання територій визначають конкретні можливості

управління та ступінь контролю. Управління інфраструктурою територіальної системи має спрямовуватися на забезпечення збалансованого та цілісного керівництва системою та досягнення врівноваженості між її структурними компонентами.

Баланс управління визначається відповідністю різних функцій, і його рівень впливає на стійкість розвитку територіальної системи. Цю відповідність можна контролювати як за якісними, так і за кількісними показниками. Для ефективного управління інфраструктурою необхідно детально вивчити ресурсні цикли промислового виробництва та видобутку сировини для нього. Ресурсний цикл територіальної системи – це функціональний процес, що охоплює використання матеріальних та трудових ресурсів для повного виробничого циклу, спрямованого на створення певного продукту (товару) за

обмеженого часу та ресурсів. Виробничий цикл визначає ресурсний цикл і, відповідно, впливає на розвиток інфраструктури територіальної системи [7]. На деяких етапах управління інфраструктурою відбувається часткова абстрагація від реальних компонентів. Реальні об'єкти та елементи замінюються у логічних схемах, де компоненти контролю включають в себе відбір інформації, систему прийняття рішень, а також систему регулювання та

контролю. Для контролю застосовуються різноманітні критерії, і остаточні рішення управління інфраструктурою приймаються згідно з критеріями ефективності.

У другій половині XX століття під впливом технократичних ідей, сформованих на

основі філософських концепцій США і Західної Європи, виникли різноманітні кібернетичні моделі для управління інфраструктурою. Це були спроби створити стратегію управління, яка б з'єднала малі місцеві системи в одну глобальну мережу, що охоплює величезні території, де частина

ще не була освоєна. Поступово відбувалося перенесення управління на комунікаційні та інформаційні рівні, а також на технічні засоби. За таких умов,

економічний розвиток став залежним від зростання сфери виробництва «інформації» та розвитку інформаційної інфраструктури. Проте успішне прискорення розвитку залежить від збільшення інтенсивності виробництва товарів і послуг під строгим контролем та управлінням [11].

Один з перших, хто вперше відрізняв інфраструктуру на соціальну і виробничу, був Йохімсен. Виробнича інфраструктура, в основному, орієнтована на підтримку виробничої діяльності та забезпечення переміщення

економічних благ [18]. Виробнича інфраструктура, за словами дослідника, включає в себе дороги, мости, системи водопостачання та зрошення, водні шляхи, аеропорти, громадський транспорт у містах та інші складові. Соціальна інфраструктура спрямована на розвиток людського капіталу та охоплює такі соціальні послуги, як освіта, медичне обслуговування, пожежна охорона, правопорядок, послуги для людей похилого віку та інше.

Йохімсен розрізняє особисту, інституційну та матеріальну інфраструктуру. Особиста інфраструктура визначається кількістю та якістю людей у ринковій економіці, враховуючи їх можливості внести свій внесок у збільшення рівня та ступеня інтеграції різних видів економічної діяльності. Інституційна інфраструктура охоплює сукупність узаконених та виконуваних норм та способів поведінки, які регулюють умови господарської діяльності для різних суб'єктів, що вступають в господарську взаємодію [18].

У плануванні та реалізації інфраструктурних проєктів значну роль відіграють органи місцевого самоврядування. З 2014 року триває війна на території України, але наша держава сьогодні вже робить кроки на відновлення країни, регіонів та громад. В цьому напрямку органи місцевого самоврядування працюють вже зараз, розробляючи важливі проєкти для відновлення життєдіяльності громад. Успіх відновлення залежить від того, як громади самі гуртуватимуться та визначатимуть пріоритети. «Залучення громадян – це комплекс засобів та технологій, який дозволяє залучити членів територіальної громади до прийняття рішень в межах компетенції громади та здійснення реального самоврядування, гарантованого законодавством» [9, с.118].

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» органи місцевого самоврядування зобов'язані сприяти діяльності військових адміністрацій у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану. Управління на місцевому рівні у взаємодії з державною владою в особі військових адміністрацій передбачає три режими їх співпраці: 1) заміщення органів місцевої влади військовою адміністрацією; 2) спільне управління громадою; 3) розширені повноваження органів місцевого самоврядування із частковим підпорядкуванням військовій адміністрації вищого рівня [9, с. 119].

Сучасні виклики розвитку інфраструктури громад включають наступні аспекти: застарілість мереж і об'єктів; дефіцит фінансування; недостатня спроможність управлінських кадрів; низький рівень цифровізації процесів управління; вплив війни, що включає пошкодження об'єктів, зміна логістики, переміщення населення тощо. Для подальшого вдосконалення системи управління інфраструктурою територіальної громади необхідно розробляти стратегію розвитку громад з урахуванням інфраструктурних потреб; поєднувати містобудівне та інфраструктурне планування; залучати інвестиції; впроваджувати основні засади державно-приватного партнерства; підвищувати управлінські спроможності громад через навчання, обмін досвідом та створення міжмуніципальних об'єднань; участь громадськості в ухваленні рішень щодо пріоритетів інфраструктурного розвитку.

Таким чином, територіальні громади та громадськість здатні брати активну і ефективну участь у прийнятті рішень щодо відбудови країни і здійснювати контроль за діяльністю владних структур, використовуючи цифрові технології.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. На основі вище викладеного ми можемо зазначити, що початок війни в Україні у 2014 році і повномасштабне вторгнення військ російської федерації у 2022 році суттєво змінили розуміння системи управління інфраструктурою територіальних громад, наголосивши на вирішальній ролі органів місцевого самоврядування у національній стійкості та відновленні. Ефективна система управління інфраструктурою територіальної громади потребує комплексного підходу, орієнтованого на використання ресурсів, цифровізацію та активну залученість мешканців громади до вирішення найважливіших питань. Зміцнення управлінської спроможності та налагодження партнерства сприятиме підвищенню якості життя у громадах і забезпечуватиме їх конкурентоспроможність в умовах європейської інтеграції та повоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. Богун К. В. Роль соціальної інфраструктури у формуванні позитивного іміджу міста. *Ефективна економіка*. 2013. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1891> (дата звернення: 10.05.2025).
2. Вакуленко В. М., Орлатий М. К., Ігнатенко О. С. Загальні засади місцевого самоврядування в Україні: підручник. Київ: НАДУ, 2010. 400 с.
3. Державна стратегія регіонального розвитку України на 2021–2027 роки. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/225907.html>
4. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/225907.html>
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.05.2025).
6. Мішина Н. В. Принцип субсидіарності як засада місцевого самоврядування. *Регіональна політика: історія, політико-правові засади, урбаністика, просторове планування, архітектура: зб. наук. праць*. Вип. 5, ч. 1. Київ; Тернопіль: Бескиди, 2019. С. 20–22.
7. Павлюк К. Охорона здоров'я: спробувати механізми державно-приватного партнерства. *Незалежний аудитор*. URL: http://nauditor.com.ua/uk/component/na_archive/141?view=material (дата звернення: 15.05.2025).
8. Пархоменко Н. І. Управління розвитком територіальної громади: сучасні підходи. Київ: НАДУ, 2020.
9. Пирога І. С., Пирога М. І. Роль місцевого самоврядування у відбудові в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. С. 117–123.
10. Телешун С. О. Від публічної політики до належного врядування: вибір методологічних основ модернізації державного управління. *Модернізація системи державного управління: теорія та практика: матеріали наук.-практ. конф. (Київ)*. Київ: НАДУ, 2016. С. 211–214.
11. Тулуш Л. Д. Посилення доходної спроможності бюджетів місцевого самоврядування за рахунок розподілу надходжень податку на доходи фізичних осіб. *Збірник наукових праць Уманського НУС*. 2016. № 86. С. 28–45.
12. Труніна І. М., Латишев К. О., Андрієнко М. С. Змістовно-дефінітивне навантаження поняття «інфраструктура» стосовно транспортного ринку. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 30. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/download>
13. Черниш О. І., Дорофійенко В. В. Ринок послуг: механізми державного регулювання в трансформаційній економіці. Донецьк: ТОВ «РВК-ПРОМО», 2005. 410 с.
14. Чусьва І., Сидорук А., Кравченко Д. Управління якістю як фактор підвищення ефективності туристичних та ресторанних послуг в сфері міжнародного туристичного

бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2021. № 29. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/582/558> (дата звернення: 10.05.2025).

15. Шкабаро В. М. Конституційно-правовий статус міста в Україні: *автореф. дис канд. юрид. наук*. Київ, 2004. 19 с.
16. Rosenstein-Rodan P. N. Notes on the Theory of the «Big-Push». Economic Development for Latin America: proc. of a conf. held by the Intern. Econ. Assoc. / ed. by H. S. Ellis, H. C. Wallich. London: Macmillan, 1961. 60 p.
17. Singer H. W. International Development: Growth and Change. New York: McGraw-Hill Book Co., 1964. 106 p.
18. Jochimsen R. Theorie der Infrastruktur: Grundlagen der marktwirtschaftlichen Entwicklung. Tübingen: J. C. B. Mohr, 1966. 84 p.

References

1. Bohun, K. V. (2013). The role of social infrastructure in shaping the positive image of a city. [The role of social infrastructure in shaping a positive city image] *Effective Economy*, (3). Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1891> [in Ukrainian].
2. Vakulenko, V. M., Orlaty, M. K., & Ihnatenko, O. S. (2010). *General Principles of Local Self-Government in Ukraine: Textbook*. [General Principles of Local Self-Government in Ukraine: Textbook]. Kyiv: NADU. [in Ukrainian].
3. State Strategy for Regional Development of Ukraine for 2021–2027. [State Regional Development Strategy of Ukraine for 2021–2027]. Retrieved from <https://www.rada.gov.ua/news/razom/225907.html> [in Ukrainian].
4. Law of Ukraine «On Local Self-Government in Ukraine». [Law of Ukraine «On Local Self-Government in Ukraine»]. Retrieved from <https://www.rada.gov.ua/news/razom/225907.html> [in Ukrainian].
5. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated June 28, 1996 No. 254k/96-VR. [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine 1996]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
6. Mishyna, N. V. (2019). The principle of subsidiarity as the basis of local self-government. [The Principle of Subsidiarity as a Foundation of Local Self-Government]. In *Regional Policy: History, Political and Legal Principles, Urbanism, Spatial Planning, Architecture: Collection of Scientific Papers*, Issue 5, Part 1. Kyiv–Ternopil: Beskydy, pp. 20–22. [in Ukrainian].
7. Pavliuk, K. (n.d.). Healthcare: exploring public-private partnership mechanisms. [Healthcare: Exploring Mechanisms of Public-Private Partnership]. *Independent Auditor*. Retrieved from http://nauditor.com.ua/uk/component/na_archive/141?view=material [in Ukrainian].
8. Parkhomenko, N. I. (2020). Managing the Development of Territorial Communities: Modern Approaches. [Management of Territorial Community Development: Modern Approaches]. Kyiv: NADU. 2020. [in Ukrainian].
9. Pyroha, I. S., & Pyroha, M. I. (2023). The role of local self-government in post-war recovery. [The Role of Local Self-Government in Reconstruction Under Martial Law]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, pp. 117–123. [in Ukrainian].
10. Teleshun, S. O. (2016). From public policy to good governance: choosing methodological foundations for the modernization of public administration. [From Public Policy to Good Governance: Choosing Methodological Foundations for the Modernization of Public Administration]. In *Modernization of the Public Administration System: Theory and Practice: Proceedings of the Scientific-Practical Conference (Kyiv)* (pp. 211–214). Kyiv: NADU. [in Ukrainian].

11. Tulush, L. D. (2016). Enhancing the revenue capacity of local budgets through redistribution of personal income tax. *Scientific Papers Collection of Uman National University of Horticulture*, (86), 28–45. [in Ukrainian].
12. Trunina, I. M., Latyshev, K. O., & Andriienko, M. S. (2021). The conceptual and definitional load of the term "infrastructure" in relation to the transport market. [Strengthening the Revenue Capacity of Local Self-Government Budgets Through the Redistribution of Personal Income Tax Revenues]. *Economy and Society*, (30). Retrieved from <https://www.economyandsociety.in.ua/download> [in Ukrainian].
13. Chernysh, O. I., & Dorofienko, V. V. (2005). [Substantive and Definitional Aspects of the Concept of “Infrastructure” in Relation to the Transport Market]. *Service Market: Mechanisms of State Regulation in a Transformational Economy*. Donetsk: RVC-PROMO LLC. [in Ukrainian].
14. Chuieva, I., Sydoruk, A., & Kravchenko, D. (2021). Quality management as a factor in increasing the efficiency of tourism and restaurant services in international tourism business. [The Services Market: Mechanisms of State Regulation in a Transitional Economy]. *Economy and Society*, (29). Retrieved from <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/582/558> [in Ukrainian].
15. Shkavaro, V. M. (2004). The Constitutional and Legal Status of a City in Ukraine. [Quality Management as a Factor for Enhancing the Efficiency of Tourism and Restaurant Services in the International Tourism Business Sector]. *Abstract of PhD Thesis in Law*. Kyiv. [in Ukrainian].
16. Rosenstein-Rodan, P. N. (1961). Notes on the theory of the «Big Push». In H. S. Ellis & H. C. Wallich (Eds.). [Constitutional and Legal Status of a City in Ukraine]. *Economic Development for Latin America: Proceedings of a Conference Held by the International Economic Association* (p. 60). London: Macmillan. [in English].
17. Singer, H. W. (1964). *International Development: Growth and Change*. New York: McGraw-Hill Book Co. [in English].
18. Jochimsen, R. (1966). *Theorie der Infrastruktur: Grundlagen der marktwirtschaftlichen Entwicklung* [Theory of Infrastructure: Foundations of Market Economy Development]. Tübingen: J. C. B. Mohr. [in English].